

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

ЛОКШИН ВІКТОР СОЛОМОНОВИЧ

УДК 378/1(477)+37.046.16

**ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ
В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук,
професор, академік НАПН України
ЄВТУХ Микола Борисович,
Національна академія педагогічних
наук України, академік-секретар
відділення вищої освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член НАПН України
ОЛІЙНИК Віктор Васильович,
ректор Університету менеджменту освіти
НАПН України;

доктор педагогічних наук, доцент,
член-кореспондент НАПН України
ЩЕРБАК Ольга Іванівна,
директор Київського професійно-педагогічного
коледжу імені Антона Макаренка;

доктор педагогічних наук, професор
ЛУЗАН Петро Григорович,
в.о. завідувача кафедри соціальної
педагогіки та інформаційних
технологій в освіті Національного
університету біотехнологій
та природокористування.

Захист відбудеться 1 липня 2015 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 29 травня 2015 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. ХХІ століття входить в історію як час посиленого зацікавлення проблемами вищої освіти, підготовки кадрів – сучасних управлінців, здатних у нових соціокультурних умовах приймати рішення в процесі професійної діяльності. Актуалізуються зміст, форми і методи професійної підготовки студентської молоді в контексті кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Розвиток вищої освіти у галузі менеджменту соціокультурної сфери (СКС) у національному та світовому контексті зумовлює зміни в повсякденному житті України.

Формування професійної компетентності в соціокультурній сфері надає можливість здійснювати підготовку майбутніх менеджерів соціокультурної сфери (СКС) для роботи в закладах та установах мистецького профілю, економіко-гуманітарної сфери. Управлінська складова, як базова параметрів професійної компетентності менеджерів СКС віддзеркалює їх внутрішню культуру, здатність приймати адекватні управлінські рішення та діяти відповідно до норм професійної компетентності.

Перспективи розвитку вищої освіти, роль менеджерів СКС у процесі модернізації зафіксовано в державних документах: Конституції України, законі «Про вищу освіту», Національній рамці кваліфікацій та інших нормативно-правових актах.

Підвищення професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС зумовлено вдосконаленням процесу модернізації вищої освіти. Сучасний менеджер здійснює професійну управлінську діяльність, ураховуючи фахову компетентність, культурологічну, соціально-психологічну, розвивальну, дослідницьку, проєктивну функції, створює умови, що забезпечують розвиток креативної особистості в контексті людиноцентризму. Професійно значущими особистісними рисами стають: тенденція до лідерства, впевненість у собі, вимогливість, толерантність тощо. Формування зазначених рис залежить від професійної управлінської підготовки майбутніх менеджерів СКС у вищих навчальних закладах, де має надаватися не тільки спеціальна фахова кваліфікація, а й відбуватися становлення менеджера СКС – людини культури, яка має значний виховний вплив на особистість.

Процес формування професійної компетентності знаходить своє відображення у працях сучасних вітчизняних учених: І.Д. Беха, І.А. Зязюна, В.І. Лугового, В.К. Майбороди, Н.Г. Ничкало, О.Я. Савченко, О.І. Скнар, О.В. Сухомлинської, М.Б. Євтуха; зарубіжних науковців: Г.С. Батишева, Є.В. Бондаревської, О.В. Силяєвої, В.О. Сластьоніна, І.С. Якиманської; зарубіжних дослідників: Р. Бернса, Т. Грегори, Л. Кольберга, А. Маслоу, К. Роджерса, Дж. Равена. Останнім часом помітно активізувалися дослідження проблеми професійної компетентності як сукупності характеристик, що визначають ефективність професійної діяльності. До кола наукових інтересів увійшли такі аспекти компетентності менеджерів СКС: професійна управлінська (А.Ф. Адольф, Ю.В. Варданян), психолого-педагогічна (В.П. Бездухов, Л.П. Большакова, Т.В. Добудько), психологічна (М.І. Лук'янова, Н.В. Яковлева), соціально-перцептивна (Н.М. Єршова), загальнокультурна (І.О. Котлярова),

комунікативна (В.П. Кузовлєв), життєва (І.Г. Єрмаков, Л.В. Сохань).

Розробкою наукових основ вищої професійної педагогічної освіти в Україні займаються М.Б. Євтух, Б.І. Корольов, В.Г. Кремень, Н.Г.Ничкало, В.І. Луговий, Е.В. Лузік, В.К. Майборода, В.О. Радкевич, О.В. Сухомлинська, О.Г. Ярошенко та ін.

Отже, аналіз наукових розробок з окресленої теми засвідчує, що дослідження професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС упродовж тривалого періоду перебували на периферії наукового пошуку. Передусім, відсутні роботи, в яких науково обґрунтовані саме поняття, концепція, модель, зміст, структура професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, система її формування в сучасних умовах, отримані результати не одержали форми цілісного узагальнення. Поза увагою дослідників залишилися важливі аспекти теоретико-методологічних і методичних основ формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у вищих закладах освіти.

При всій глибині вивчення, у зазначених дослідників не знайшли належного розкриття наступні питання: 1) сутність поняття «професійна компетентність менеджерів СКС», критерії, показники та рівні її сформованості; 2) фактори, засоби та умови розвитку її складових як багаторівневого утворення особистості в контексті модернізації вищої освіти; 3) про механізми, принципи та шляхи її формування; 4) дидактичні методи та прийоми навчання, спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

Крім того, необхідно зазначити, що відсутні дослідження, в яких науково обґрунтовано педагогічну систему формування професійної компетентності менеджерів СКС в контексті модернізації вищої освіти (ВО).

Таким чином, до низки актуальних і недостатньо розроблених слід віднести проблему системного забезпечення активізації навчання у вищих навчальних закладах освіти. У практиці підготовки фахівців-менеджерів СКС недостатня розробка означеної проблеми виявляється: 1) у недостатній системності застосування методів та засобів активізації формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; 2) у надто обмеженому включенні в процес неперервної ВО практичних методів; 3) недостатньому врахуванні значення пізнавальних потреб, мотивів та цілей майбутніх менеджерів СКС у оволодінні майбутнім фахом.

Теоретична та практична значущість формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС дала змогу виявити низку суперечностей, які мають місце у вищій неперервній освіті в соціокультурній сфері, зокрема:

– між потребою суспільства у фахівцях-майбутніх менеджерах СКС з високим рівнем креативності та недостатнім рівнем підготовки випускників вищих навчальних закладів до професійної управлінської діяльності;

– між потенційними можливостями педагогічного процесу у вищих навчальних закладах з формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та консервативністю підходів щодо включення в програми підготовки сучасних інноваційних технологій навчання;

– між вимогами до рівня професійної управлінської культури науково-педагогічних працівників та недостатністю їхньої психолого-педагогічної компетентності;

– між необхідністю цілеспрямованого формування професійної компетентності та недостатньою науковою розробленістю цієї проблеми;

– між необхідністю реалізації наскрізної практичної підготовки майбутніх менеджерів СКС і відсутністю практичних умінь виконання професійної діяльності.

Таким чином, теоретичні та наскрізні практичні питання акумулюються в проблемі виконаного дослідження: якими повинні бути принципи, дидактичні шляхи і засоби, педагогічні фактори й умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, щоб у своєму синтезі вони утворювали педагогічну систему, запровадження якої у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів забезпечить високий рівень сформованості професійної компетентності менеджерів СКС у контексті модернізації вищої освіти. Актуальність проблеми й необхідність її розв'язання на теоретичному та методичному рівнях зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Професійна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження є складовою частиною комплексних тем відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України «Трансформація системи вищої освіти в Україні як наукова і соціальна проблема» (№ 0100U000347), «Психолого-педагогічне проектування особистісно зорієнтованих технологій навчання у вищих навчальних закладах» (№ 0103U000963).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол № 9/7-1 від 1 листопада 2004 року та узгоджено в міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 10 від 21 грудня 2004 року).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери та експериментальній перевірці її ефективності.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань дослідження**:

1. Здійснити аналіз результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців і теоретико-методологічних підходів до розробки проблеми формування та розвитку професійної компетентності менеджерів СКС.

2. Вивчити якісний стан сучасної професійної підготовки менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю у системі їхньої професійної управлінської підготовки.

3. Розробити концепцію формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

4. Розробити й обґрунтувати концептуальну модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

5. Розробити теоретичні основи формування та науково обґрунтувати педагогічну систему формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

6. Впровадити методику діагностики рівнів сформованості професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС.

7. Визначити основні фактори формування професійної компетентності менеджерів СКС та проаналізувати їх на етапі професійного становлення менеджерів СКС.

8. Експериментально перевірити ефективність змодельованої системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, узагальнити результати проведеної роботи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх менеджерів СКС.

Предмет дослідження – педагогічна система формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації вищої освіти.

Для реалізації основних завдань дослідження використано такі **методи дослідження**: *моделювання та проектування* – для виокремлення змісту, педагогічних умов, створення педагогічної системи та відповідної процедури формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу; *порівняння, класифікація, узагальнення* – для визначення спільних характеристик об'єктів на основі опрацювання та інтерпретації теоретичних джерел з проблеми формування професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС у вищих навчальних закладах, державних стандартів вищої освіти, освітньо-кваліфікаційних характеристик бакалавра, спеціаліста та магістра професійної управлінської освіти, університетської документації (навчальні плани, робочі програми, навчально-методичні комплекси з курсів), результатів діяльності студентів, визначення закономірностей фахової підготовки, формулювання висновків та рекомендацій; *діагностування* (опитування – анкетування, інтерв'ювання, бесіда, тестування; педагогічне спостереження; експертне оцінювання) – для визначення рівня готовності майбутніх менеджерів СКС до формування професійної управлінської компетентності у вищих навчальних закладах, динаміки зміни окремих структурних компонентів та визначення їх вагових коефіцієнтів у загальній структурі готовності; *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності розробленої педагогічної системи та методики формування професійної управлінської компетентності, визначення кількісних і якісних показників готовності та динаміки її зміни на кожному етапі дослідження; *математичної статистики* (критерію Х - квадрат, метод Пірсона) - для опрацювання отриманих експериментальних даних й обчислення статистичних показників з метою перевірки ефективності впровадження в навчально-виховний процес вищого навчального закладу педагогічних умов, педагогічної системи та методики формування професійної управлінської

компетентності (використання статистики критерію $X - \text{квадрат}$); *графічні* – для ілюстрації та порівняння результатів експерименту графічних формах та таблицях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

- *задекларовано* науково обґрунтовану концепцію дослідження, що розкриває сутність, специфіку та особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС; створено концептуальну модель, зорієнтовану на процес формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та визначено компоненти її реалізації крізь цілеспрямований та опосередкований впливи; визначено зміст та теоретичне обґрунтування професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у процесі реалізації ними провідних професійних функцій; розроблено теоретико-методологічні засади процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, інтерпретовано поняття «професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС» як системної характеристики та базових параметрів професійної управлінської діяльності майбутніх менеджерів СКС; науково обґрунтовані її зміст і структура; визначено, обґрунтовано й апробовано критерії, методика діагностування рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; доведено, що формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю відбувається відповідно до стадій її формування (інформаційна, аксіологічна, перетворювальна), розроблено їх змістове та методичне забезпечення; здійснено наукове прогнозування основних результатів розвитку професійної компетентності; визначено поняття «професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС», що інтегрує в собі професійні теоретичні знання, ціннісні стратегії, особистісні якості та практичні вміння у сфері професійної компетентності;

- *удосконалено*: зміст, форми і методи формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС у процесі їх професійної підготовки: зміст поняття «компетентність» на сучасному етапі включають інтегративні показники культури фахівців з управління в СКС, їх особистісні та професійні якості; доведено, що професійна компетентність має дві форми вияву: статичну та динамічну: статична характеризує потенційний рівень сформованості принципів особистості та результат конкретної дії, а динамічна форма виявляється в умінні на основі норм професійної компетентності діяти в різних психолого-педагогічних ситуаціях, обирати оптимальні шляхи взаємодії з усіма учасниками навчально-виховного процесу;

- *дістали подальшого розвитку*: розробка наукових положень щодо вивчення об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на процес формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та психолого-педагогічних умов розвитку професійної управлінської компетентності на засадах гуманізації й особистісно орієнтованого підходу.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає: у науковому обґрунтуванні та практичному розробленні педагогічної системи формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу; навчально-

методичному забезпеченні процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, яке охоплює: комплекс відповідних методик, програми спеціальних курсів «Бренд-менеджмент в соціокультурній сфері», «Топ-менеджмент», «Коучінг-менеджмент в соціокультурній сфері», «Реінжиніринг в соціокультурній сфері», «Програму наскрізної практичної підготовки майбутніх менеджерів СКС», діагностики рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; авторську концепцію покладено в основу підготовки бакалаврів та магістрів з менеджменту СКС у вищих навчальних закладах та зазначених нижче установах, що брали участь в експериментальному дослідженні.

Основні результати дослідження впроваджені: в навчально-виховний процес вищих педагогічних навчальних закладів, а також державних установах: Департамент вищої освіти Міністерства освіти і науки України (довідка № 41-23/449 від 22 лютого 2011 р.), Інститут інноваційних технологій Міністерства освіти і науки України (довідка № 14/18-516 від 22 лютого 2011 р.), Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (довідка № 06/11 від 05 лютого 2011 р.), Національна академія керівних кадрів культури та мистецтва (акт впровадження № 33 від 11 травня 2011 р.), Київський національний університет культури і мистецтв (акт впровадження № 311 від 01 березня 2011 р.), Національний університет харчових технологій (акт впровадження № 03/14/05 від 04 липня 2014 р.), Інститут реклами Міжнародної кадрової академії (довідка № 19-12 від 17 грудня 2012 р.)

Особистий внесок здобувача. Праця [5] відображає: теоретичне обґрунтування та розробку концепції дослідження; розкриття сутності специфіки та особливостей професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у процесі виконання ними основних професійних функцій; побудову концептуальної моделі, зорієнтованої на процес формування професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС, здійснення практичної перевірки ефективності її функціонування; розробку та впровадження в навчально-виховний процес експериментальної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та методики вивчення рівнів її сформованості; теоретичне обґрунтування сутності та структуру поняття «професійна управлінська компетентність менеджерів СКС»; у праці [7]: теоретично обґрунтовано основні ідеї і положення досліджуваної проблеми, а саме у складі робочої групи Міністерства освіти і науки розроблено та впроваджено освітньо-кваліфікаційну характеристику та освітньо-професійну програму професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС; розроблено авторські факультативні міжпредметні курси: «Бренд-менеджмент в соціокультурній сфері», «Топ – менеджмент в соціокультурній сфері», «Коучінг-менеджмент в соціокультурній сфері», «Реінжиніринг в соціокультурній сфері», «Програма наскрізної практичної підготовки майбутніх менеджерів СКС»; здійснено науково-методичне керівництво експериментальною роботою та моніторинг за її проведенням на всіх стадіях формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; теоретично обґрунтовано змістове наповнення професійного становлення

майбутніх менеджерів СКС, розглянуто цілісний психолого-педагогічний процес крізь призму його гуманізації, актуалізації аспектів професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; впроваджено наукові результати дослідження в зміст матеріалів освітніх стандартів з менеджменту СКС як складової процесу модернізації вищої освіти, що конкретизує особистий внесок дисертанта в актуалізацію проблеми професійної компетентності менеджерів СКС та необхідності дотримання її норм.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні аспекти дослідження висвітлювались на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2009), «Сучасні тенденції розвитку технологічної та професійної освіти в Україні в контексті європейської інтеграції» (Умань, 2010), «Наука і вища освіта. Проблеми взаємодії та інтеграції» (Київ, 2011), «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Рівне, 2010, Переяслав-Хмельницький, 2011, Київ-Ялта, 2013), «Сучасне та майбутнє в тенденціях підготовки студентів ВНЗ»; «Професіоналізм учителя в інформаційному суспільстві: проблеми формування і вдосконалення» (Чехія, Прага, 2013), «Підготовка конкурентоспроможного фахівця як мета сучасної освіти» (Чехія, Прага, 2013), «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Київ-Кіровоград, 2014), II Міжнародний конгрес «Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст» (Полтава, 2014); *всеукраїнських*: «Освітня галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Київ, 2010), «Роль національної рамки кваліфікації у забезпеченні якості підготовки фахівців з вищою освітою» (Київ, 2011); *регіональних*: «Менеджмент якості освіти і новітні технології навчання в контексті Європейського освітнього простору» (Київ, 2010); *звітних*: засіданнях відділу педагогіки та психології Інституту вищої освіти НАПН України, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи відображено у 45 публікаціях, у тому числі: 1 монографії, 2 методичних рекомендаціях, 1 програмі, 40 статтях у наукових фахових виданнях, 1 матеріалі конференції.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (478 найменування, з них – 8 іноземними мовами), 6 додатків. Загальний обсяг роботи становить 439 сторінок, основний зміст – 383 сторінок. Робота проілюстрована 20 таблицями та 17 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, розкрито зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукові положення дослідження, охарактеризовано методи, наукову новизну та практичне значення, відображено апробацію і впровадження її результатів у практику навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів України.

У першому розділі «**Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери як науково-педагогічна проблема**» теоретично обґрунтовано сутність професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, досвід та систему підготовки, досягнення та невирішені питання професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС, загальнонауковий і конкретно науковий рівень, стан розвитку професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС і проблему формування професійної компетентності менеджерів СКС; з'ясовано теоретичні і методичні основи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; виокремлено систему дидактичних принципів як теоретичну основу професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; обґрунтовано теоретичні основи формування компетентнісної моделі майбутніх менеджерів СКС та зроблено відповідні висновки до розділу.

На філософському рівні розглянуті загальні закони розвитку природи, суспільства й людини; теорії про мораль як форму духовної діяльності особистості, соціальну детермінанту її свідомості та поведінки; закони та категорії теорії пізнання; діалектична теорія про загальний взаємозв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ об'єктивної дійсності (Г. Гегель, І. Кант, С.Ф. Анісімов, А.А. Гусейнов, В.А. Малахов, С.І. Гессен, С.Б. Кримський); сучасні концепції філософії освіти (В.П. Андрущенко, В.Г. Кремень та ін.).

Загальнонауковий рівень склали: концепція про взаємозв'язок культури й освіти особистості (Є.А. Антонович, М.М. Бахтін, М.Б. Євтух, О.І. Снар); положення про гуманізм (С.Ф. Анісімов, М.М. Берулава, І.Д. Бех, В.О.

Сухомлинський); принципи і методи системного, полісуб'єктного діяльнісного підходів (К.О. Абульханова-Славська, І.Д. Бех, І.Б. Блауберг, В.В. Суриков, Л.В. Сохань, М.С. Каган, В.А. Ясвін); теорія ідентифікації особистості та засвоєння соціальних ролей (М.М. Таланчук); розробки щодо особливостей спілкування і ставлення особистості до різних об'єктів життя (І.А. Зязюн, М.Б.Євтух, В.А. Кан-Калик, А.В. Мудрик).

На конкретно-науковому рівні розглянуті: соціально-психологічні теорії особистості, її розвитку і діяльності (Б.Г. Ананьєв, О.Г. Асмолов, Г.О. Балл, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, В.О. Моляко, В.М. Мясіщев); концепція щодо цінностей особистості (С.Л. Рубінштейн, Д.Н. Узнадзе, В.А. Ядов); концепції професійної освіти (А.М. Алексюк, В.І. Бондар, В.М.Манько, В.О. Сластьонін, В.А. Грехнев, В.М. Гриньова, И.Ф. Ісаєв, М.Ю. Кулюткін, І.А. Зязюн, С.О.

Сисоєва, М.Д. Ярмаченко); дослідження проблем удосконалення навчально-виховного процесу у ВНЗ (С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, М.Б. Євтух, Е.В. Лузік, О.М. Пехота, В.К. Сидоренко,); наукові положення щодо професійної компетентності (В.О. Адольф, В.П. Бездухов, С.Г. Вершловський, Т.В. Добудько); розробки особливостей професійної підготовки (С.П. Баранов, А.А.

Люблінська, О.Я. Савченко, Л.О. Хомич); концепції педагогічної діяльності, її місця та функцій в навчально-виховному процесі (Е.А. Гришин, Н.М. Дем'яненко, О.Я. Савченко, З.Н. Пак, І.І. Чернокозов, Г.П. Шевченко) тощо.

Спираючись на наукові праці вчених, присвячені вивченню системних особистісних утворень (Д.О. Леонтьєв, А.К. Маркова, В.М. Монахов, О.Г.

Силяєва, Р.М. Рогова, Л. Кольберг та ін.), розроблені комплексні критерії й показники стану розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у складі основних структурних складових професійної управлінської компетентності (змістова, особистісна, операційно-процесуальна): змістова (когнітивна) – глибина і системність знань, норм, принципів; особистісна – домінантність параметру професійної компетентності в системі цінностей майбутнього менеджера СКС; динамічність і цілеспрямованість у професійно-особистісному самовдосконаленні; операційно-процесуальна – усталеність професійної позиції в ситуаціях оцінювання різних педагогічних явищ; творчість у виборі управлінського рішення.

Нами акцентовано увагу на основних компонентах теоретичної моделі формування професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС: професійній компетентності (сполученні теоретичних знань і практичної підготовки майбутнього фахівця з управління СКС, його здатності (стилі) здійснювати всі види професійної управлінської діяльності в соціокультурній сфері); комунікаційній готовності (володіння, як мінімум, однією з найпоширеніших у світі іноземних мов; уміння розробляти технічну документацію й користуватися нею; вміння користуватися комп'ютерною технікою й іншими засобами зв'язку і стратегічної інформації, включаючи телекомунікаційні мережі; знання психології й етики спілкування; керування колективом); розвиненій здатності до творчих підходів при розв'язанні професійних завдань (уміння приймати рішення в нестандартних управлінських ситуаціях, а також розробляти план дій; готовність до реалізації плану й відповідальності за його виконання); стійкому, усвідомленому, позитивному ставленні до своєї професії, прагненні до постійного особистісного й професійного вдосконалення; володінні сучасними методиками вищої освіти; розумінні тенденцій та основних напрямів розвитку науки й техніки в галузі професійної діяльності.

Складові понятійного апарату становлять змістову основу дослідження, однак тлумачення поняття «професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС» потребує окремого розгляду як з етимологічної, так і сутнісної сторін. У висновках до першого розділу охарактеризована розробка теоретико-методологічних засад формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, що є науковою основою створення понятійно-термінологічного апарату дослідження.

У другому розділі «**Методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери**» проаналізовано генезис розвитку професійної компетентності менеджерів СКС, охарактеризовано визначення базових понять, на яких ґрунтується концепція дослідження. Зосереджено увагу на аналізі змісту професійної управлінської підготовки менеджерів СКС, типових ускладнень і помилок на етапі їх професійного становлення, фахової компетентності як детермінанти розвитку. Виокремлено напрями та загальну методика проведення дослідження, методологічні підходи до розробки проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Виділено основні етапи

дослідження.

На першому етапі (2004 – 2006 рр.) проаналізовані різноманітні джерела з метою визначення актуальних проблем теорії та методики підготовки майбутніх менеджерів СКС, сформульовано тему та завдання дослідження. Цей етап носить пошуково-аналітичний характер: вивчались нормативні, статистичні та науково-методичні джерела із загальних проблем організації навчального процесу у вищому навчальному закладі та особливостей підготовки майбутніх менеджерів СКС; досліджувались напрями вдосконалення системи професійної підготовки студентів на освітньо-кваліфікаційних рівнях – бакалавр, спеціаліст, магістр; аналізувались завдання, що стоять перед сучасним вищим навчальним закладом; проводився аналіз методичної та нормативної документації відповідних факультетів (навчальні плани, графіки навчального процесу, програми, плани проведення різних видів практик, навчально-методичні посібники до курсів, інші інструктивні матеріали). Особливістю цього етапу є широкий спектр аналізу різноманітних інформаційних джерел (нормативні, статистичні, педагогічні, психологічні, повідомлення засобів масової інформації), що використані з метою визначення актуальних напрямів та проблем удосконалення підготовки майбутніх менеджерів СКС.

На другому етапі (2006 – 2008 рр.) дисертаційного дослідження здійснено пошук та аналіз інформаційних джерел безпосередньо з досліджуваної проблеми. Вивчались наступні групи опублікованих матеріалів: бібліографія, що розкриває історичні передумови становлення системи підготовки майбутніх менеджерів СКС; вітчизняні і зарубіжні наукові праці та дисертаційні дослідження з проблем підготовки вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку майбутніх менеджерів СКС.

На третьому етапі (2008 – 2012 рр.) проведено поглиблене вивчення стану розробленості проблеми; обґрунтовувалась методика експериментальної роботи; проведено дослідження роботи вищих навчальних закладів з удосконалення підготовки менеджерів СКС; проведено всебічний аналіз сучасного стану та визначені перспективи вдосконалення підготовки майбутніх менеджерів СКС.

На четвертому етапі (2012 – 2014 рр.) обґрунтовано критерії та рівні оцінювання готовності. Проблема формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ економіко-гуманітарного профілю розроблялась в її теоретичному та практичному аспектах, здійснювався пошук необхідних підходів щодо вдосконалення змісту, форм і методів цього процесу. У межах діагностичного етапу уточнювались також наукові підходи, категоріальний апарат дослідження, відбувалась оцінка рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

У межах діагностичного етапу уточнено також наукові підходи, категоріальний апарат дослідження, оцінено рівні сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, дії, пов'язані із недостатнім розвитком професійної управлінської культури й операційно-процесуальної готовності до самостійної професійної діяльності. Особливу групу становлять окремі недоліки, що виходять за межі професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Унаслідок узагальнення природи та особливостей виявлених

недоліків зроблено висновок, що вони виникають у практичній діяльності не тільки через недостатню сформованість у майбутніх менеджерів СКС професійного досвіду, а частіше як її результат, і ще на етапі професійної підготовки основних складових професійної компетентності: деонтологічних основ управлінської професії та складових ціннісних стратегій.

Логікою експериментального дослідження передбачено діагностику рівнів і динаміки сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю у системі їхньої професійної підготовки, встановлення кореляційного зв'язку між особливостями сформованості професійної компетентності у студентів – майбутніх менеджерів СКС і вже працюючих менеджерів СКС.

Додатковим критерієм сформованості професійної компетентності визначено діалогічну комунікативність майбутніх менеджерів СКС як один із основних способів реалізації професійної компетентності. Він характеризувався такими показниками: домінування діалогічної комунікативної спрямованості, відкритість і довіра у спілкуванні, контактність. Дослідженням встановлено, що професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС може мати різний ступінь виразності та якісну відмінність станів сформованості через динамічність, неоднорідність темпів їх професійного становлення. У процесі діагностики визначено чотири рівні: високий, достатній, задовільний, низький.

У розділі детально описано особливості сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС на відповідних рівнях. Для високого рівня сформованості властиві цілісність, глибина і системність знань, норм, принципів, поєднання статичних і динамічних характеристик професійної компетентності, збалансованість розвитку всіх його структурних складових, гуманістична спрямованість, усталеність і домінантність професійної позиції, прагнення до професійно-особистісного самовдосконалення. Професійна компетентність на достатньому рівні мала такі ознаки: відсутність цілісності, недостатня глибина і системність сформованості знань, норм і принципів; наявність суперечностей у змістовому наповненні структури професійної компетентності, її неоднорідність, але водночас високий динамізм студентів у прагненні до самовдосконалення й професійного зростання.

Простежувався дифузний (проникаючий) характер розвитку різних структурних складових професійної компетентності.

На задовільному рівні сформованості типовою є нестабільність (ситуативність) виявів професійної поведінки майбутніх менеджерів СКС, відсутні цілісність і системність сформованості основних структурних складових професійної компетентності, дивергентність (розбіжність) розвитку.

Для низького рівня сформованості професійної компетентності властиві такі ознаки: відсутність у студентів інтересу до управлінської професії, випадковість її вибору, недостатнє бажання замислюватися над своїм майбутнім; ігнорування норм професійної компетентності, аморфність професійної позиції

У майбутніх менеджерів СКС під час наскрізної практичної підготовки, ситуація дещо інша: найбільше студентів з достатнім рівнем, далі – задовільний

і високий, зовсім не було визначено менеджерів СКС із низьким рівнем сформованості професійної компетентності.

Внаслідок результатів проведеного аналізу сформульована **гіпотеза дослідження**: Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС буде ефективним, якщо цей процес реалізується як система взаємодії соціокультурного, предметного, професійно-суб'єктивного компонентів, передбачає взаємопроникнення та взаємне доповнення цілеспрямованих і опосередкованих впливів на особистість, організаційне, методичне забезпечення яких спрямоване на збагачення змістовно-процесуального виконання основних професійних функцій. За цих умов створюється єдине професійне поле, в межах якого посилюється аксіологічна підготовка студентів, відбуваються суттєві позитивні зміни в опануванні ними професійної компетентності. Професійна компетентність менеджерів СКС є системною, багатовимірною характеристикою. інваріантної вищої освіти, що охоплює змістову (когнітивну), особистісну та операційно-процесуальну складові.

Для аналізу результатів педагогічного експерименту широко використовувалися методи математичної статистики та метод експертних оцінок, які дали підстави для висновків та рекомендацій із проблеми дослідження

У висновках до другого розділу виокремлено особливості виявлення професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю на цих рівнях. Для високого рівня властиві цілісність, глибина і системність знань, норм, принципів, поєднання статичних і динамічних характеристик професійної управлінської компетентності, збалансованість розвитку всіх структурних складових, гуманістична спрямованість, усталеність і домінантність професійної позиції, прагнення до професійно-особистісного самовдосконалення.

Вірогідність основних положень і висновків здійсненої роботи забезпечена положення і понятійно-термінологічний апарат дослідження, багаторічним вивченням проблеми, репрезентативністю вибірки, практичним підтвердженням теоретичних положень в експериментальній роботі, використанням взаємодоповнюючих методів науково-педагогічного дослідження, адекватних його меті та завданням.

У третьому розділі «**Стан сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах**» з'ясовано стан сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; показано, що формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у закладах вищої освіти в умовах їхньої професійної підготовки відбувається під дією різних факторів, опрацьовано світовий досвід та сучасні тенденції розвитку підготовки менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах

Використовуючи п'єорівняльно-зіставний аналіз, вивчалися: особливості реалізації формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у змісті вищої освіти розвинутих зарубіжних країн; специфіка процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації

вищої освіти України. За підсумками проведеної роботи зроблено висновок, що зміст професійної підготовки у системі вищої освіти більшості зарубіжних країн, що об'єдналися у Євросоюз, спрямований на формування полікультурності, соціокультурної мобільності, гуманізму. Формуванню професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС приділяється значна увага. У контексті кар'єрного зростання, формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС є найбільш значущими для роботи майбутніх фахівців управлінської еліти. Цей процес в умовах професійної підготовки відбувається під дією різних факторів, які впливають на їх загальний, соціально-моральний і професійний розвиток. Встановлено, що процес модернізації ВО узгоджується з темпами та етапами становлення професійної компетентності менеджерів СКС.

У процесі дослідження, використовуючи метод ранжирування, виявлено фактори, які на думку респондентів, мають найбільший вплив на формування їх професійної управлінської компетентності. Майбутні менеджери СКС відзначили, що вони особливо цінують атмосферу у вищому навчальному закладі та комунікативні аспекти взаємодії. Внаслідок узагальнення отриманих результатів зроблено висновок відносно того, що психолого-педагогічні механізми (фактори) розвитку професійної компетентності містяться в самому процесі професійної підготовки менеджерів. Переважне значення мають: соціокультурний контекст навчання; розвиток базової гуманітарної культури; домінування в процесі навчання ідеалу сучасного менеджера СКС; суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників навчально-виховного процесу.

Розроблені комплексні критерії і показники сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, які відображають основні структурні складові процесу модернізації вищої освіти (змістова, особистісна, операційно-процесуальна) і систематизовані відповідно до його якісних ознак: діалогічна комунікативність; професійні знання і навички; професійна концентрація професійної дії; емоційно-вольова регуляція поведінки; потреба у професійній самоактуалізації; прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

З метою виявлення рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС використано різні дослідницькі методи, серед яких, провідним є проєктивна методика анкетного типу, побудована за принципом факторного аналізу. Принциповим моментом методики є відображення психолого-педагогічних основ управлінської професії через запитання анкети. Кількісно-якісний аналіз результатів констатувального експерименту підтвердив припущення стосовно того, що ПК майбутніх менеджерів СКС може мати різний ступінь виразності через динамічність, неоднорідність темпів особистісного і професійного розвитку майбутніх менеджерів СКС. Розбіжність між рівнями характеризувалася комплексними критеріями і показниками, які відображали структурні складові професійної управлінської компетентності: змістова (когнітивна) – глибина і системність знань, норм, принципів; особистісна – домінантність професійної складової майбутніх менеджерів СКС; динамічність і цілеспрямованість у професійно-особистісному самовдосконаленні; операційно-процесуальна – стабільність професійної позиції

в ситуаціях прийняття управлінських рішень. У процесі констатувального експерименту дослідження було виявлено чотири рівні сформованості професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС: високий, достатній, задовільний, низький. За кількісними показниками низхідними є: задовільний (46-47%), достатній (39-41%), високий (8-9%), низький (4-6%).

Подано детальну характеристику особливостей сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС на кожному з цих рівнів. Для високого рівня властиві: цілісність, глибина і системність знань, норм, принципів, поєднання статичних і динамічних характеристик професійної управлінської компетентності, збалансованість усіх його компонентів, гуманістична спрямованість, стабільність і домінантність професійної позиції, прагнення до професійно-особистісного самовдосконалення.

Достатній рівень має такі ознаки: однорідність розвитку структурних елементів, але відсутність цілісності, недостатня глибина і системність сформованості професійних знань, норм і принципів; наявність протиріч щодо формування змісту деяких структурних елементів у межах змістової і особистісної складових; високий динамізм у прагненні до самовдосконалення й професійного зростання. Простежується дифузний (проникаючий) характер розвитку різних структурних елементів професійної управлінської компетентності.

Професійна компетентність на задовільному рівні її сформованості не має цілісності, системності і характеризується дивергентністю (розбіжністю) розвитку базових елементів вищої освіти. Для майбутніх менеджерів СКС притаманні: професійна свідомість, варіативність центрації професійної дії. Для низького рівня характерні: відсутність інтересу у майбутніх менеджерів СКС до управлінської професії, випадковість її вибору, небажання замислюватися про своє майбутнє; ігнорування норм професійної етики, аморфність (розпливчастість) професійної позиції. Результатом дослідження якісних особливостей рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС є виявлення динаміки її розвитку, який може відбуватися шляхом переходу від одного стану до іншого: аморфний – дивергентний – дифузний – цілісний (системоутворюючий). Відзначаючи ступеневість розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, зроблено висновки щодо кумулятивного її характеру. Сутність його полягає в тому, що у контексті модернізації вищої освіти, складовою якої є процес формування професійної управлінської компетентності менеджерів СКС, кожна попередня стадія включається в наступну, при цьому трансформуючись певним чином. Таке накопичення змін готує якісні перетворення на рівні змісту базових компонентів професійної компетентності. Формування внутрішньої структури професійної компетентності відбувається поступово і набуває цілісності у професійній діяльності майбутніх менеджерів СКС.

Таким чином, виявлення існуючого стану сформованості професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС свідчить про повільність і переважаючу стихійність цього процесу, відсутність зорієнтованості традиційної системи професійної підготовки майбутніх

менеджерів СКС на розвиток професійних складових як базових компонентів їх фахового розвитку. Визначені причини такої ситуації, зроблено прогноз щодо ліквідації виявлених проблем, які передбачається реалізувати в умовах формувального етапу експерименту.

У четвертому розділі **«Обґрунтування педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери»** здійснено формувальний експеримент. Визначено вихідні положення, які є науково-методологічною базою побудови моделі системи ефективного розвитку професійної компетентності, орієнтирами формувального експерименту. Обґрунтовано психолого-педагогічні умови і засоби цілеспрямованого впливу на формування професійної компетентності з урахуванням європейських стандартів, динаміку розвитку професійної компетентності в умовах функціонування експериментальної системи, психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у контексті управлінської еліти з урахуванням ціннісних стратегій.

Запропоновано модель системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, узагальнено сутнісні характеристики професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

Професійна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної сфери – це комплексна й одночасно динамічна характеристика, яка стосується базових параметрів професійної підготовки. Систему формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС доцільно будувати на принципах культуровідповідності, єдності ціннісно-змістового та професійного спрямування вищої освіти в контексті модернізації, людиноцентризму, емоційно-почуттєвої домінантності, компліментарності (додатковості), адекватності, практичної спрямованості, синергкомпетентності і континууму. Розвиток професійної компетентності менеджерів СКС – процес поступовий. Він охоплює інформаційну (когнітивну), аксіологічну, перетворювальну стадії.

Створення системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС вимагає теоретичного обґрунтування її аналога – моделі, яка слугує інструментом креативно-прогностичного визначення комплексу необхідних психолого-педагогічних умов і засобів. Така модель дала змогу вивчати процес до його фактичної реалізації, досліджувати не лише елементи цілого, а й зв'язки між ними, полегшувати теоретичний аналіз явища. З метою розробки організаційного та методичного забезпечення функціонування змодельованої системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС визначено узагальнений зміст їх професійної підготовки в процесі виконання основних професійних функцій. Означення типових завдань, які вирішуватимуть майбутні фахівці у практичній діяльності, має принципове значення для реалізації системи формування професійної компетентності менеджерів СКС, допомагає конкретизувати зміст їхньої професійної підготовки

Для цього необхідно побудувати формувальний експеримент так, щоб спрямувати студентів на усвідомлення гуманістичних цінностей, інваріантного характеру норм, принципів професійної компетентності; спонукати їх до

здійснення професійної діяльності в різних психолого-педагогічних ситуаціях, прогнозувати їх розвиток; реалізовувати у професійній поведінці стратегію і тактику спілкування з різними учасниками навчально-виховного процесу; дбати про розширення своїх культурних потреб та інтересів.

З урахуванням цих завдань, побудовано концептуальну модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю. Структуру моделі складають три взаємопов'язані компоненти: соціокультурний, предметний і професійно-суб'єктивний, які є комплексом психолого-педагогічних умов і засобів. Соціокультурний – відображає домінування у професійно-педагогічному середовищі соціальних цінностей і потреб, рівень загальної та професійної культури, особливості суб'єктно-об'єктної взаємодії учасників навчального процесу. Предметний – стосується визначення змісту в структурі професійної управлінської підготовки.

Професійно-суб'єктивний – спрямований на виявлення суб'єктивного сприйняття майбутніми менеджерами СКС, норм і принципів, відтворення професійної діяльності у різних психолого-педагогічних ситуаціях.

Професійна підготовки майбутніх менеджерів СКС передбачає реалізацію таких функцій:

1. *Дидактична* - постановка навчальної мети саморозвитку майбутніх менеджерів СКС; створення ситуацій успіху в навчанні; володіння гуманістичними засобами стимулювання мотиваційної та пізнавальної активності;

2. *Психодидактична* -- створення комфортних умов навчання, використання саморегуляції та позитивної мотивації навчального процесу; використання авансованого оцінювання в навчанні;

3. *Виховна* -- спрямованість на утвердження гідності кожного менеджера СКС; збалансований підхід до використання методів заохочення та заборони; застосування прийомів опосередкованої індивідуальної взаємодії, емпатії, цілеспрямоване формування професійних якостей; організація виховних ситуацій; власні дії як приклад для наслідування; культура поведінки; гуманістична стратегія і тактика у конфліктних ситуаціях;

4. *Комунікативно-лінгвістична*--центрація професійної дії; перевага професійної настанови на особистість менеджера СКС та успіх у виконанні кожної справи; вміння «розрядити» конфліктну ситуацію, зняти напруження, поєднати доброзичливість і вимогливість; встановлення контакту з аудиторією і рівноцінні стосунки з усіма. Культура мовного спілкування.

5. *Психотехнічна* -- невимушеність власної поведінки; доцільне використання жестів, міміки, пантоміміки; керування своїми емоціями; стриманість реакцій; володіння прийомами психогігієни та психологічного розвантаження;

6. *Культурно-просвітницька*--формування професійних якостей студентів вищих закладів освіти на прикладі власної поведінки і внутрішньої культури. Широкий світогляд, ерудиція, розвиненість власних культурних потреб, вміння залучити студентів вищих закладів освіти до участі в різних формах культурно-творчої діяльності;

7. *Корекційно -- оціночна-- педагогічна інтуїція*, вміння оцінити психічний стан майбутніх менеджерів СКС, його корекція за допомогою різних способів стимулювання діяльності, увага, побудова позитивної перспективи, заохочення, авансована оцінка тощо.

Компоненти системи реалізуються через психолого-педагогічні умови та засоби цілеспрямованого й опосередкованого впливів на особистість майбутніх менеджерів СКС з метою формування у них професійної компетентності. Цілеспрямований вплив-- це психолого-педагогічні умови і засоби безпосередньої дії, які чітко спрямовані на здійснення поставленої мети. Опосередкований – враховував вплив інших (непрямої дії) чинників на розвиток професійної компетентності. За своїм змістом і методичним забезпеченням зазначені види впливів не існують автономно, а були узгоджені між собою, взаємозбагачують та доповнюють один одного. Унаслідок синергетичності дій на формування професійної компетентності, дискретного взаємозв'язку між цілеспрямованим і опосередкованим впливами створювався соціокультурний контекст професійної підготовки майбутніх фахівців – єдине поле, яке за своїм характером сприяло організації необхідного виховного та розвивального середовища.

Професійне управлінське поле – це сукупність психолого-педагогічних умов, які згідно з принципом синергетичності, діють на рівні змісту, способів організації навчання та взаємодії зі студентами, охоплюючи всі сфери їхньої життєдіяльності у вищому навчальному закладі, забезпечують скоординованість, гармонійність зусиль щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Професійне управлінське поле виконує роль соціокультурного контексту неперервної вищої освіти, є провідною тенденцією фахової підготовки майбутніх менеджерів СКС згідно з новою парадигмою вищої освіти в контексті модернізації. Його функціонування блокує вплив зовнішніх негативних факторів на розвиток їхньої професійної компетентності. Запропонована модель враховує також управління процесом формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, яке є послідовною системою дій і включає такі фази: організаційно-підготовчу, координаційну, функціонування, поточного та підсумкового контролю. Вона відображає систему взаємопов'язаних компонентів, узгодженість поставленої мети й отриманих результатів. Цій моделі властиві такі ознаки: цілеспрямованість формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; цілісність і взаємозв'язок усіх складових; структурованість компонентів системи; інтеграція цілеспрямованих і опосередкованих впливів на формування професійної управлінської компетентності; наступність реалізації складових системи; відкритість, адаптованість до умов формування професійної компетентності менеджерів СКС різних спеціальностей; керованість і можливість корегування процесу; завершеність.

Комплекс взаємопов'язаних компонентів системи, інтеграція цілеспрямованого й опосередкованого впливів. Єдине професійне управлінське поле, яке забезпечує синергетичну дію на розвиток професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Завдяки цьому відбуваються позитивні

перетворення в межах структурних її складових (змістової, особистісної і операційно-процесуальної).

Запропонована модель перевірена в умовах формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

Зміст цілеспрямованого та опосередкованого впливів на формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС містить такі ознаки:

- *цілеспрямований вплив* – вивчення спеціальних курсів, проведення практикумів, виявлення оціночних суджень студентів, оцінка професійної поведінки студентів за підсумками наскрізної практичної підготовки;

- *опосередкований вплив* – посилення аксіологічного підходу до засвоєння змісту професійної підготовки, впровадження діалогічного спілкування в системі «викладач – студент». стимулювання виявів професійної поведінки студентів – майбутніх менеджерів СКС, залучення їх до культурно-масової роботи.

Докладно описана практика реалізації цілеспрямованого й опосередкованого впливів на особистість майбутніх менеджерів СКС, умови функціонування соціокультурного контексту – професійного управлінського поля, завдяки якому уможлиблюється активне виявлення ними професійних якостей.

Розроблено відповідне методичне забезпечення аксіологічного підходу до змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС; вирішення ними психолого-педагогічних ситуацій; активізація діалогічного спілкування в системі «викладач – студент». У цьому процесі важливе вивчення спецкурсів, , практичним заняттям, які проводилися у формі практикумів. Ці спецкурси «Коучінг-менеджмент в СКС», ділові ігри, триггерс – метод, кейси, спрямовані на усвідомлення студентами нормативних засад управлінської професії, формування ціннісних стратегій, становлення власних поглядів, норм і правил професійної діяльності. Введення у навчальний процес авторських спеціальних *факультативних* елективних міжпредметних курсів є логічним додатком до предметів, передбачених стандартом вищої освіти для професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС і уможливають цілеспрямованість, послідовність і наступність процесу професійної управлінської підготовки майбутніх менеджерів СКС. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС –тривалий, ступеневий і, водночас, динамічний багатофакторний процес.

У цьому контексті вивчено розвиток професійної компетентності, що відбувається за такими стадіями: інформаційна, аксіологічна, перетворювальна (особистісні й операційно процесуальні зміни) Вивчення ефективності функціонування системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС відбувалося шляхом проведення моніторингу, який охоплював основні стадії розвитку професійної управлінської компетентності (інформаційну, аксіологічну, перетворювальну) та складався з різних діагностичних методів.

У висновках до четвертого розділу виявлена позитивна динаміка сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів

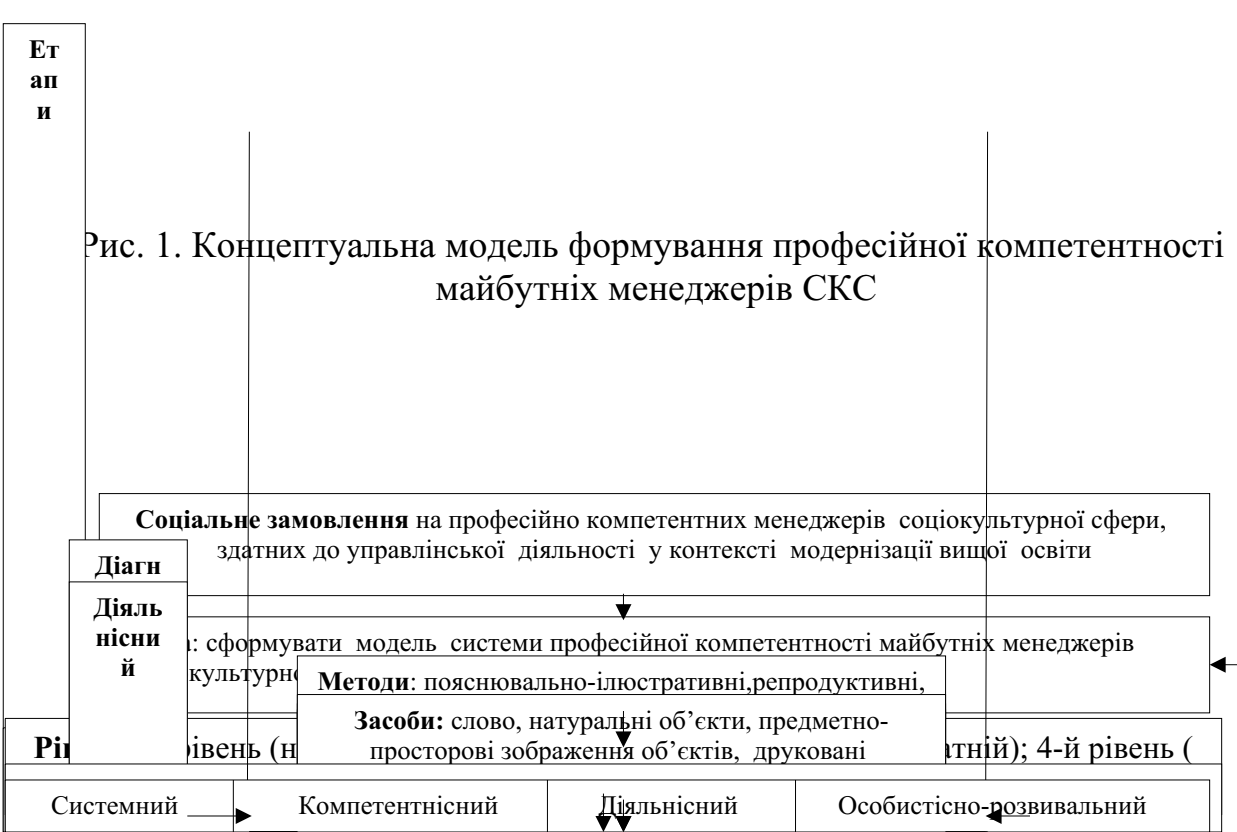
та установ відносно експериментальної системи професійної підготовки. Це підтверджує раніше визначену гіпотезу дослідження.

У п'ятому розділі «**Технологія формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери**» обгрунтовано діагностику визначення сформованості професійної компетентності менеджерів СКС у навчально-виховному процесі університету для роботи в закладах та установах відповідного профілю, подано розроблену і теоретично обгрунтовану методика формування професійної компетентності у студентів вищих навчальних закладів. Ця методика експериментально перевірена під час теоретичного навчання та в умовах наскрізної практичної підготовки.

Послідовне формування у студентів вищих навчальних закладів професійної компетентності, яке охоплює всі етапи становлення фахівця, характеризується принципово новим підходом до їх підготовки до професійної діяльності в закладах та установах СКС, організації спеціальних проєктів: конкурсів краси, фестивалів, показів, спеціалізованих виставок, презентацій, показів, брендингів.

Модель професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС – це не тільки можливість виявлення й прогнозу вимог до фахівців з управління, а й водночас найважливіший елемент у системі фахової підготовки фахівців, методологічна основа планування й проєктування навчально-виховного й наукового процесів. До сучасного менеджменту додається вимога диверсифікації – багатопрофільності. До подальших напрямів наукової роботи цієї важливої проблеми вважаємо здійснення порівняльно-педагогічного аналізу системи управлінської підготовки менеджерів СКС у країнах СНД, Євросоюзу та інших зарубіжних країнах. Із позицій системності та комплексності проаналізовано філософські, соціологічні, культурологічні, психолого-педагогічні теорії й концепції, які сприяли вивченню проблеми дисертаційного дослідження. Розгляд його теоретико-методологічних основ за ступенем узагальнення було здійснено на трьох рівнях: філософському, загальнонауковому та конкретно-науковому рівнях.

Формувальний експеримент побудовано таким чином, щоб спрямувати студентів на усвідомлення гуманістичних цінностей, інваріантного характеру норм, принципів професійної компетентності; спонукати їх до здійснення професійної діяльності в різних психолого-педагогічних ситуаціях, прогнозувати їх розвиток; реалізовувати у професійній поведінці стратегію і тактику спілкування з різними учасниками навчально-виховного процесу. З урахуванням цих завдань, побудовано моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю (рис. 1-2).

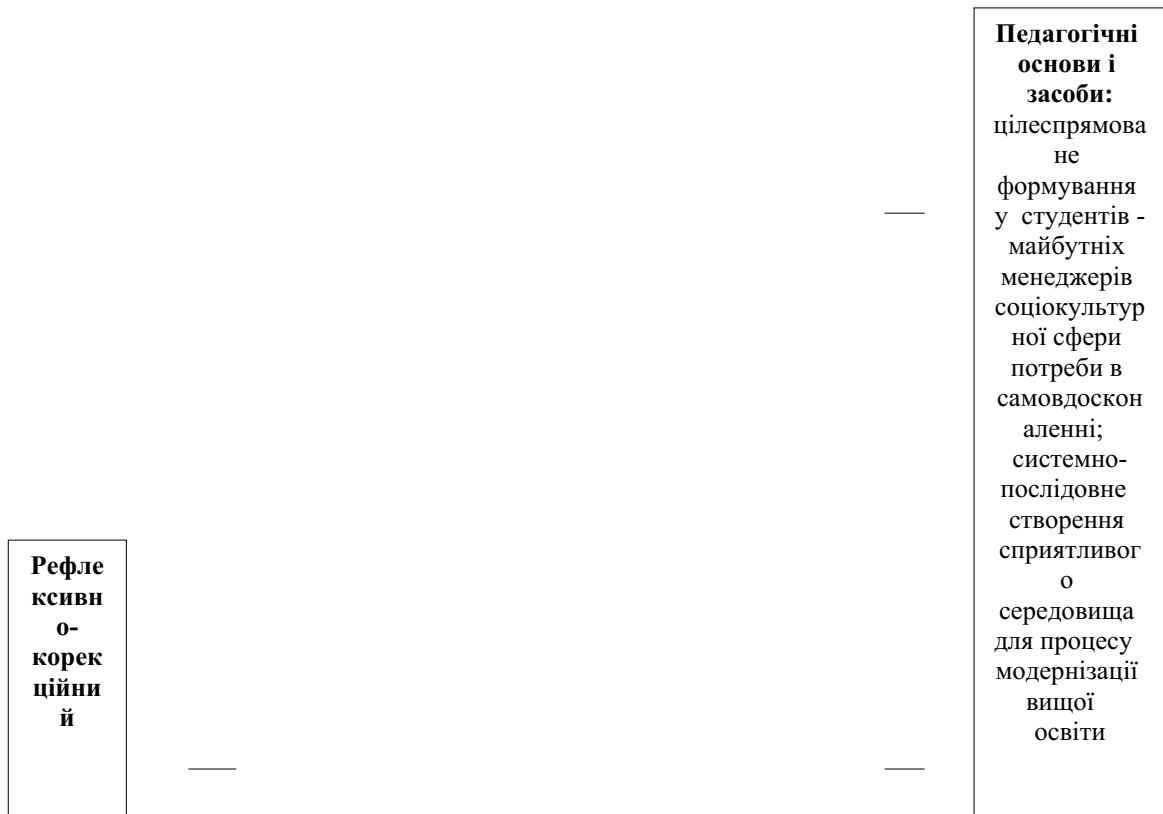

Рис. 2. Експериментальна модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти

Структуру моделі складають три взаємопов'язані компоненти: соціокультурний, предметний і професійно-суб'єктивний, які розглядалися як комплекс психолого-педагогічних умов і засобів. Соціокультурний – відображав домінування у професійно-педагогічному середовищі соціальних цінностей і потреб, рівень загальної та професійної культури, особливості суб'єктно-

об'єктної взаємодії учасників навчального процесу. Предметний – стосувався визначення змісту в структурі професійної управлінської підготовки. Професійно-суб'єктивний – спрямований на виявлення суб'єктивного сприйняття майбутніми менеджерами СКС, норм і принципів, відтворення професійної діяльності у різних психолого-педагогічних ситуаціях.

Компоненти системи реалізуються через психолого-педагогічні умови та засоби цілеспрямованого й опосередкованого впливів на особистість майбутніх менеджерів СКС з метою формування у них професійної управлінської компетентності. Під цілеспрямованим впливом розумілися психолого-педагогічні умови і засоби безпосередньої дії, які чітко спрямовані на здійснення поставленої мети. Опосередкований – враховував вплив інших (непрямої дії) чинників на розвиток професійної компетентності. За своїм змістом і методичним забезпеченням зазначені види впливів не існували автономно, а були узгоджені між собою, взаємозбагачуючи та доповнюючи один одного. У результаті синергетичності дій на формування професійної компетентності, дискретного взаємозв'язку між цілеспрямованим і опосередкованим впливами створювався соціокультурний контекст професійної підготовки майбутніх фахівців – єдине поле, яке за своїм характером сприяло організації необхідного виховного та розвивального середовища.

Зазначимо, що під професійним управлінським полем ми розуміємо сукупність психолого-педагогічних умов, які згідно з принципом синергетичності діють на рівні змісту, способів організації навчання та взаємодії зі студентами, охоплюючи всі сфери їхньої життєдіяльності у вищому навчальному закладі, забезпечують скоординованість, гармонійність зусиль щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Професійне управлінське поле виконує роль соціокультурного контексту неперервної вищої освіти, виступає провідною тенденцією фахової підготовки майбутніх менеджерів СКС згідно з новою парадигмою вищої освіти в контексті модернізації, його функціонування блокує вплив зовнішніх негативних факторів на розвиток їхньої професійної компетентності.

Моделлю передбачено також управління процесом формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, яке є послідовною системою дій і включає такі фази: організаційно-підготовчу, координаційну, функціонування, поточного та підсумкового контролю. Розроблена модель відображає систему взаємопов'язаних між собою компонентів, узгодженість поставленої мети й отриманих результатів, для якої характерні такі ознаки: цілеспрямованість процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; цілісність і взаємозв'язок усіх її складових; структурованість компонентів системи; інтеграція цілеспрямованих і опосередкованих впливів на формування професійної управлінської компетентності; наступність реалізації складових системи; відкритість, адаптованість до умов формування професійної компетентності менеджерів СКС різних спеціальностей; керованість і можливість коригування процесу; завершеність. Методичне забезпечення реалізації цілеспрямованого й опосередкованого впливів відображено в табл. 3.

Комплекс взаємопов'язаних між собою компонентів системи, інтеграція цілеспрямованого й опосередкованого впливів, які за своєю сукупністю створюють єдине професійне управлінське поле, що забезпечує синергетичну дію на розвиток професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, завдяки чому відбуваються позитивні перетворення в межах структурних її складових (змістовій, особистісній і операційно-процесуальній), ефективне формування на вищому та достатньому рівнях. Побудована модель перевірена в умовах функціонування системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

Докладно описана практика реалізації компонентів системи, цілеспрямованого й опосередкованого впливів на особистість майбутніх менеджерів СКС, умови функціонування соціокультурного контексту – професійного управлінського поля, завдяки якому уможлиблюється активне виявлення ними професійних якостей.

Розроблено відповідне методичне забезпечення проведення формувального експерименту, а саме: посилення аксіологічного підходу у змісті професійної управлінської підготовки майбутніх менеджерів СКС; вирішення ними психолого-педагогічних ситуацій; активізація діалогічного спілкування в системі «викладач-студент». Особлива увага надається вивченню спецкурсів, зокрема, їх змісту, практичним заняттям, які проводилися у формі практикумів. Спецкурси, а саме «Коучінг-менеджмент в СКС», ділові ігри, триггерс-метод, кейси, спрямовані на усвідомлення студентами нормативних засад управлінської професії, формування педагогічних цінностей, становлення власних поглядів, норм і правил професійної управлінської діяльності. Введення у навчальний процес авторських спеціальних факультативних міжпредметних курсів є логічним додатком до предметів, передбачених стандартом вищої освіти щодо професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС і уможлиблює цілеспрямованість, послідовність і наступність процесу професійної управлінської підготовки майбутніх менеджерів СКС.

Вивчення ефективності функціонування системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС відбувалося шляхом проведення моніторингу, який охоплював основні стадії розвитку професійної управлінської компетентності (інформаційну, аксіологічну, перетворювальну) та складався з різних діагностичних методів.

У висновках до четвертого розділу виявлена позитивна динаміка сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю в умовах функціонування системи, що підтверджує раніше визначену гіпотезу дослідження.

Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС – процес тривалий, ступеневий і водночас динамічний в умовах функціонування системи. У цьому контексті вивчено розвиток професійної управлінської компетентності, що відбувається за такими стадіями: інформаційна, аксіологічна

, перетворювальна (особистісні й операційно-процесуальні зміни) (табл. 1).

Таблиця 1

Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС

Стадії	Функції в експериментальній системі	Змістове та методичне забезпечення	Прогнозування розвитку структурних складових професійної компетентності
Інформаційна	Ознайомлення з особливостями професії ; передача наукової інформації, необхідної для успішного сприйняття та розуміння деонтологічних основ професії, формування свідомості	Вивчення спецкурсів участь у наскрізній практичній підготовці, ознайомлення з професією «менеджмент СКС», акценти у змісті вищої освіти	Позитивне ставлення до майбутньої професії менеджмент СКС та знання основних вимог до неї
Аксіологічна	Формування цінностей і норм, педагогічного ідеалу, розширення культурних потреб і світогляду	Посилення аксіологічного підходу до змісту професійно-орієнтованих дисциплін. Створення соціально-культурного контексту навчання	Оволодіння основними категоріями професійної компетентності. Особистісне ставлення до норм професійної компетентності, концентрація професійної дії
Перетворювальна	Формування позитивної «Я-концепції» моральних якостей. Самовдосконалення, рефлексивний контроль своїх дій, трансформації в емоційно-вольовій сфері, навички суб'єкт-суб'єктного спілкування	Виявлення оцінних суджень і їх аналіз, ступеня засвоєння знань у процесі розв'язання педагогічних завдань, розвиток позитивного ставлення до себе і до інших людей; рефлексивна оцінка своїх дій із позицій професійної компетентності під час наскрізної практичної підготовки	Підпорядкування педагогічних дій нормам, принципам і цінностям професійної управлінської діяльності, реалізація у професійній поведінці стратегії і тактики спілкування із суб'єктом; виявлення психолого-педагогічного такту та толерантності

У п'ятому розділі «Технологія формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери» обґрунтовано діагностику визначення сформованості професійної компетентності менеджерів СКС у навчально-виховному процесі університету для роботи в закладах та установах відповідного профілю, подано розроблену і теоретично обґрунтовану технологію формування професійної компетентності у студентів вищих

навчальних закладів. Ця технологія експериментально перевірена під час теоретичного навчання та в умовах наскрізної практичної підготовки.

Послідовне формування у студентів вищих навчальних закладів професійної компетентності, яке охоплює всі етапи становлення фахівця, характеризується принципово новим підходом до їх підготовки до професійної діяльності в закладах та установах СКС, організації спеціальних проєктів: конкурсів краси, фестивалів, показів, спеціалізованих виставок, презентацій, показів, брендингів.

Модель професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС – це не тільки можливість виявлення й прогнозу вимог до фахівців з управління, а й водночас найважливіший елемент у системі фахової підготовки фахівців, методологічна основа планування й проєктування навчально-виховного й наукового процесів. До сучасного менеджменту додається вимога диверсифікації – багатопрофільності. Сукупність одержаних наукових висновків та практичних рекомендацій має важливе значення для професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

До подальших напрямів наукової роботи цієї важливої проблеми вважаємо здійснення порівняльно-педагогічного аналізу системи управлінської підготовки менеджерів СКС у країнах СНД, Євросоюзу та інших зарубіжних країнах. Із позицій системності та комплексності проаналізовано філософські, соціологічні, культурологічні, психолого-педагогічні теорії й концепції, які сприяли вивченню проблеми дисертаційного дослідження. Розгляд його теоретико-методологічних основ за ступенем узагальнення було здійснено на трьох рівнях: філософському, загальнонауковому та конкретно-науковому рівнях.

У шостому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери»** визначено цілі, завдання й планування експериментальної роботи, викладено експериментальну методіку системного формування навчально-пізнавальної активності студентів, обґрунтовано критерії і показники вимірювання результатів перетворюючого експерименту, сформульовано висновки.

Здійснене експериментальне дослідження перевірки дієвості та ефективності визначених засад системи формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери. Теоретичний аналіз, який дав змогу визначити наукові підходи до реалізації мети і завдань дисертаційного дослідження: аксіологічний, соціокультурний, системний, полісуб'єктний (діалогічний), які склали концептуальну основу його реалізації.

Визначення теоретико-методологічних засад дослідження уможливило всебічне та системне вивчення феномену професійної компетентності, її формування і функціонування в наскрізній практичній підготовці. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС розглядається в нашому дисертаційному дослідженні як базова інваріантна складовапараметрів професійної підготовки, необхідний елемент опанування професії, способів та прийомів вирішення фахових завдань на основі сформованих гуманістичних принципів, норм професійної компетентності. Показником динаміки

сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС є результати порівняльно-зіставного аналізу рівнів сформованості професійної у компетентності у контрольних і експериментальних групах на етапах констатувального та формувального експериментів (табл. 2). Результати дослідження свідчать про позитивну динаміку розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери, ефективність запровадження психолого-педагогічних умов і засобів у практику змодельованої системи. Для засвоєння психолого-педагогічних дисциплін в експериментальних групах застосовано авторські спеціальні елективні навчальні міжпредметні факультативні курси. Результати формувального експерименту дослідження свідчать про позитивну динаміку розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, ефективність впровадження у практику змодельованої системи психолого-педагогічних умов і засобів формування ПК.

В умовах функціонування експериментальної системи якісні зміни відбувалися значно швидше, ніж у контрольних групах. Збільшилась кількість студентів на високому (на 7% – соціально-гуманітарні університети, на 8% – університети економіко-гуманітарного профілю) та достатньому (на 12% – соціально-гуманітарні університети, на 11% – університети економіко-гуманітарного профілю) рівнях сформованості професійної компетентності і, відповідно, зменшились кількісні показники на задовільному (на 13% – соціально-гуманітарні університети, на 14% – університети економіко-гуманітарного профілю) та низькому рівнях (відповідно – 3% і 1%). Кількісно-якісний аналіз отриманих результатів дав змогу сформулювати загальну тенденцію розвитку професійної компетентності учасників експерименту: розуміння ролі та значення професійної компетентності у професійній діяльності майбутніх менеджерів СКС, її норм і принципів. Спираючись на базове поняття "професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС", встановлено, що вона за своєю структурою складається із взаємопов'язаних між собою складових: змістової (когнітивної), особистісної й операційно-процесуальної. Змістова (когнітивна) складова параметрів професійної компетентності менеджерів СКС є домінантною, системоутворюючою, в якій гуманістичні ціннісні стратегії, норми управлінської професії відіграють головну роль, впливають на формування мотивів професійної діяльності. У дисертаційному дослідженні акцентується увага на загальновизнаних нормах професійної компетентності – особистій відповідальності за наслідки своїх вчинків, повазі до особистості та прав менеджерів СКС, сприйнятті вихованця таким, яким він є, конфіденційності, доброзичливості. З урахуванням емотивної природи моралі (емоції, почуття, потреби, інтереси, воля), особистісну складову структури утворюють інтегративні характеристики: центрації професійної дії, позитивна «Я-концепція» емоційно-вольова зрілість. Операційно-процесуальна складова параметра професійної компетентності менеджера СКС розглядалася як технологічний блок подальшого розвитку особистісних характеристик майбутнього фахівця на рівні педагогічних умінь і навичок. У межах цього параметра професійна компетентність вивчалася з позицій синхронії та діахронії

(цілеспрямованості професійної компетентності).

Структурними складовими параметрів професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС є:

- 1) *змістова (когнітивна)* – гуманістичні цінності професії, норми професійної компетентності й особистісне ставлення до них;
- 2) *особистісна центрація* професійної дії, гуманістична ціннісно – мотиваційна домінанта, позитивна “Я - концепція”, емоційно-вольова зрілість;
- 3) *операційно-процесуальна* – стратегія професійної взаємодії, методи та прийоми діалогічного, суб’єкт-суб’єктного спілкування; професійний такт у конфліктних ситуаціях.

На початку і наприкінці експерименту особлива різниця спостерігається у таких показниках формування професійної компетентності: вироблення рішень у нестандартних ситуаціях – 72,4% студентів мають високий та середній рівень; осмислення процесів управління в сучасних соціально-економічних умовах – 78,9%; встановлення ділових стосунків, коли студенти роблять спробу визначати ключові сфери діяльності у процесі побудови ділових стосунків, враховуючи індивідуальні якості ділових партнерів – 77,8%. Показники після завершення експерименту значно вищі, ніж до початку. Високий рівень сформованості після проведення експерименту спостерігається зі всіх показників дослідження формування професійної компетентності.

Можна зробити висновок, що під час проведення експерименту підтверджено гіпотезу нашого дослідження. З метою перевірки впливу використаних в експериментальній методиці запропонованих методів навчання для формування професійної компетентності, і передусім, залежність між системою інноваційних методів навчання у студентів спеціальності «Менеджмент СКС» (табл. 2,4; рис. 3,4).

Таблиця 2

Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС

Назва рівнів сформованості професійної компетентності	Рівні сформованості ПК студентів КНПУ імені М.П.Драгоманова, %			Рівні сформованості ПК у студентів НАККИМ, %		
	До експ.	Після експ.	Приріст	До експ.	Після експ.	Приріст
Високий	8	15	7	9	17	8
Середній	39	51	12	41	52	11
Задовільний	47	31	-16	46	28	-18
Низький	6	3	-2	4	3	-1

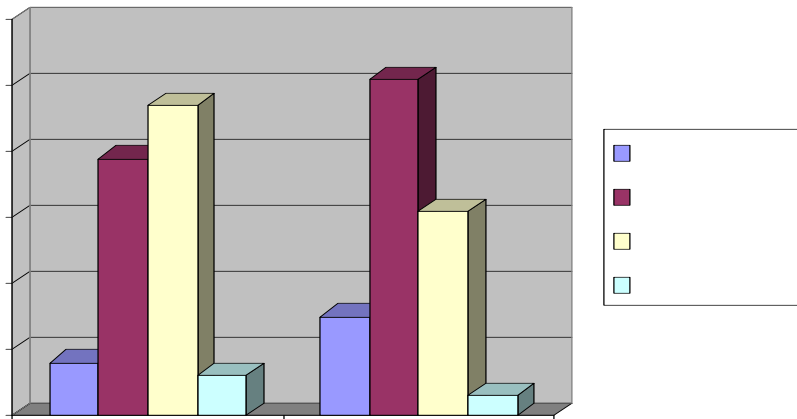

Рис. 3. Діаграма рівнів сформованості ПК у студентів КНПУ імені М.П.Драгоманова

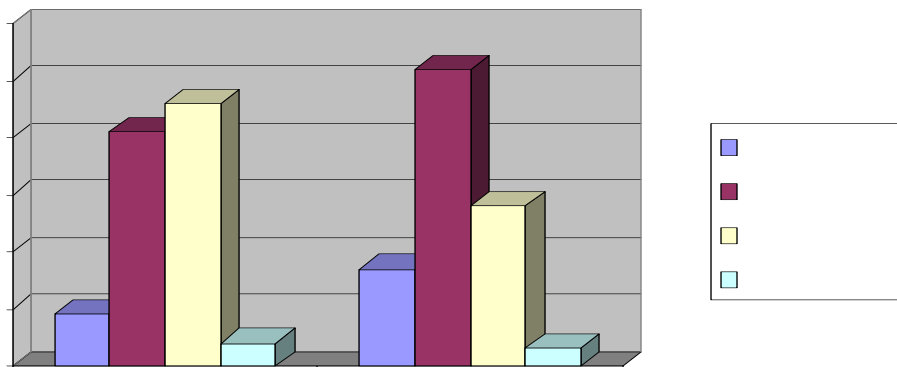

Рис. 4. Діаграма рівнів сформованості ПК у студентів НАККІМ

Вивчаючи залежність рівня підготовки студентів четвертого курсу з професійної діяльності від факторів, що мотивують цю підготовку, ми встановили, що існує дуже тісний кореляційний зв'язок між цими факторами і показниками конкретної функціональної діяльності. Студенти експериментальних груп до експерименту мали намір продовжити навчання в університеті за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр – 31,0%, після експерименту – 48,3%. Зросла кількість студентів експериментальних груп, які після експерименту виявили бажання працювати за фахом – 60 осіб (41,4%) до експерименту і – 75 (51,7%) після експерименту. Працювати за іншою спеціальністю до експерименту бажали 34,8% студентів контрольних груп і 27,6% – експериментальних, а після завершення експериментальної роботи у контрольних групах цей показник майже не змінився – 35 осіб, що становить 30,4%. В експериментальних групах таких студентів не виявлено.

Таблиця 4

Результати реалізації педагогічної системи формування професійної компетентності у студентів університетів після завершення експерименту

Показники сформованості складових професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС	Групи					
	Контрольні			Експериментальні		
	Курси					
	II	III	IV	II	III	IV

Аналіз результатів	20,7%	40,5%	26%	30,3%	44,3%	31%
Технологія прийняття рішення	31,0% 90	36,5% 135	47,8% 55	39,2% 110	47,1% 165	55,1% 80
Планування діяльності	38%	55,4%	56,5%	46,4%	55,7%	62%
Організація роботи	50%	32,4%	39,1%	55,3%	38,6%	41,3%
Встановлення стосунків з	58,6%	48,6%	52,2%	1,7%	48,6%	62%
Регулювання відносин у колективі	36,2% 105	36,5% 135	26% 30	41% 115	41,4% 145	38% 55

Вивчаючи залежність рівня підготовки майбутніх фахівців від факторів, що мотивують цю підготовку, ми встановили, що студенти експериментальних груп другого курсу виявляють більшу зацікавленість у продовженні навчання в університеті за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» (магістр). Так, до експериментальної роботи тільки 24,45% студентів виявляли бажання продовжити навчання, після експерименту – 42,28%, що на 18% більше. Можна зробити висновок, що під час проведення експерименту підтверджено гіпотезу нашого дослідження. З метою перевірки впливу використаних в експериментальній методиці запропонованих методів навчання для формування професійної компетентності, і передусім, залежність між системою інноваційних методів навчання у студентів спеціальності «Менеджмент СКС».

В усіх випадках T спостер. $< T$ крит. (T крит.,5).

Це дає підстави зробити висновок, що студенти експериментальних груп суттєво відрізняються за рівнем сформованості складових професійної компетентності від контрольних груп. Ця різниця визначається не впливом випадкових факторів, а застосуванням запропонованої нами навчальної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери. Також зросла кількість студентів, які виявляють бажання працювати і за обраним в університеті фахом. Отже, існує тісний кореляційний зв'язок між рівнем підготовки студентів-майбутніх менеджерів і показниками конкретної функціональної діяльності.

Результати експериментальної роботи підтверджують гіпотезу нашого дослідження, що ефективність формування професійної компетентності зростає за умови спрямованості економічної освіти студентів, практичного застосування отриманих складових ПК у процесі наскрізної практичної підготовки, позааудиторної роботи, розроблених авторських спеціальних факультативних міжпредметних навчальних курсів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано розв'язання наукової проблеми щодо формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів соціокультурної сфери, суб'єктів навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів, що виявляється в обґрунтуванні концепції, розробці методики створення експериментальної моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та її експериментальній перевірці. Результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз дав підстави констатувати, що педагогічною наукою і практикою накопичено значний досвід з питань формування професійної компетентності. Разом з тим сучасний стан організації підготовки фахівців у вищих навчальних закладах не завжди задовольняє сучасні вимоги та потреби у розбудові соціокультурної сфери країни: існує недостатнє врахування впливу соціально-політичних змін, що відбулися в Україні, повільність переходу від усталених моделей підготовки фахівця-майбутнього менеджера СКС до більш прогресивних; низька вмотивованість до опанування професійних знань; вплив кваліфікованих науково-педагогічних кадрів у комерційні підприємства та організації, а також за межі країни, що зумовлює ризик поповнення закладів та установ соціокультурної сфери, підприємств та вищих навчальних закладів відповідного профілю не завжди достатньо компетентними фахівцями.

2. Вивчення результатів теоретичних досліджень, нормативно-законодавчої бази та досвіду організації неперервної вищої освіти засвідчило, що реалізація завдання підвищення якості національної освіти з менеджменту СКС у контексті її модернізації, престижу та конкурентоспроможності майбутніх фахівців – менеджерів СКС потребує суттєвих організаційних і методичних змін навчально-виховного процесу. Цей процес реалізовано шляхом пріоритетності розвитку особистості, здатної до постійного поповнення знань; прояву професійної мобільності, швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, невиробничій сфері, техніці, систем управління; до винахідництва, прогнозування розвитку подій, вибору оптимальних способів діяльності.

Це можливе за умови відповідної підготовки та перепідготовки викладацького складу, гуманізації та гуманітаризації навчального процесу, модернізації змісту вищої освіти з урахуванням компетентнісного

підходу в у процесі модернізації, цілеспрямованого впровадження ефективних педагогічних технологій та використання сучасних дидактичних засобів, системного формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС суб'єктів навчально-виховного процесу. Відповідно до сучасних тенденцій розвитку наукової думки професійну освіту і, зокрема, у соціокультурній сфері, доцільно організовувати з використанням системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів. Зазначені підходи мають перевасти професійну підготовку з рівня формування фахівця на рівень формування компетентної особистості.

3 За допомогою контент-аналізу виявлено, що науково-педагогічна література містить неоднозначні підходи науковців до визначення суті понять «професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС», «соціокультурна сфера», «наскрізна практична підготовка майбутніх менеджерів СКС», що спричинено об'єктивними історичними законами та потребує конкретизації. Існує необхідність проведення досліджень у напрямі розробки концепції, визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, обґрунтування факторів та умов, створення єдиної методології цього процесу. Тому пошуки способів системного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС в контексті модернізації вищої освіти набувають особливої актуальності. У результаті порівняння та узагальнення психолого-педагогічних досліджень конкретизовано зміст понять «професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС», «процес модернізації вищої освіти».

4. Систематизація основних ідей щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС дала змогу сформулювати концепцію, згідно з якою основою реалізації формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації ВО є активність, відповідальність та толерантність усіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Відповідальність створює психологічний простір для суб'єкт-суб'єктних відносин, визначає мотиваційні і ситуативні орієнтири для саморозвитку та самореалізації.

Процес формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС як інтегративної властивості особистості, що розвивається від нижчих рівнів до вищих, є складним, багатоаспектним та багатофакторним. Він базується на реалізації загальнодидактичних принципів і конкретизується специфічними принципами: проблемності;

визнання індивідуальних інтересів партнера; ціннісних стратегій; у, орієнтації на майбутню професійну діяльність. Системоутворюючим компонентом методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС в контексті модернізації ВО є педагогічна діяльність, оскільки вона об'єднує зусилля викладачів і студентів у вирішенні завдань під час наскрізної професійної підготовки; організовується під час навчальних занять і в період проходження практики, а також є елементом професійної діяльності майбутнього фахівця з менеджменту СКС.

5. Визначено стан сучасної професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС на етапі їхнього професійного становлення. Теоретично обґрунтовано зміст самостійної роботи студентів з менеджменту СКС. Сучасна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах в контексті модернізації вищої освіти зумовлює потребу пошуку нових форм і засобів організації навчально-виховної діяльності, підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців – менеджерів соціокультурної сфери. Модернізація вищої освіти на компетентнісній основі є, по суті, відповіддю системи освіти на радикальні зміни, які відбуваються у сферах матеріального і духовного виробництва на ринках праці, у професійних структурах, галузі соціальних комунікацій. Визначено основні фактори формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери і проаналізовано їх діяльність як учасників навчального процесу у контексті модернізації вищої освіти. Зміст професійної підготовки студентів-майбутніх менеджерів СКС у вищих навчальних закладах постає як нове динамічне утворення, обсяг і глибина якого визначаються індивідуальними особливостями як управлінців, так підлеглих, тобто суб'єктивними факторами. Внаслідок такого підходу важливого значення набуває професійна підготовка майбутніх управлінців керівників усіх рівнів у соціокультурній сфері.

6. На підставі зіставлення підходів учених та здійсненого власного теоретичного аналізу проблеми розроблено концепцію формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС. Професійна компетентність – це багаторівнева властивість особистості, яка характеризується скоординованим психологічним станом суб'єкта у навчанні і виявляється у його ставленні до формування ПК майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації ВО. Запропонована концепція дала змогу розробити, експериментально перевірити та апробувати систему формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери, визначити її результативність у професійній діяльності, організації наскрізної практичної підготовки, безпосередній участі в організації спеціальних проектів (конкурсів фестивалів, спеціалізованих виставок, презентацій), участі в брендінгах та виконанні індивідуальних програм завдань – спостережень. Розроблено способи і методи формування професійної компетентності у навчальній та позааудиторній роботі, аналіз управлінської ситуації, «портфелю завдань», полілогу, студійного навчання із використанням майстер-класів, практичних, тренінгів. Основою запропонованої концепції є фундаментальні положення психології, дидактики, теорії виховання, філософії освіти, теорії пізнання та теорії систем. У концепції відображені ідеї гуманізації та гуманітаризації освіти, колективістської концепції виховання, особистісно-орієнтованого навчання, соціокультурного, системного та професійно-суб'єктивного.

7. У результаті теоретичного аналізу та завдяки узагальненню результатів наукового дослідження розроблено педагогічну систему формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Вона включає змістовний компонент – зміст виховного процесу в різних освітньо – виховних системах, адекватне осмислення ситуації у загальному контексті; процесуальний компонент – організацію практичної виховної

роботи. Останній компонент, один із основних складових виховного процесу, має два аспекти: по-перше, конкретні дії та операції вихователя, які він виконує в повсякденному житті, спілкуванні з вихованцями; по-друге, дії, вчинки, поведінка вихованця в процесі засвоєння духовних знань, формування складових професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери. Практичний компонент – це система практичних знань умінь, навичок, здібностей, здатностей виконання професійних дій та способів діяльності. Розроблено методику діагностики рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

8. Комплексні критерії і показники сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС відображають основні структурні складові процесу модернізації ВО (змістова, особистісна, операційно-процесуальна) Ці критерії систематизовано відповідно до його якісних ознак: діалогічна комунікативність; професійні знання і навички; професійна концентрація професійної дії; емоційно-вольова регуляція поведінки; потреба у професійній самоактуалізації; прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

9. Кількісно-якісний аналіз результатів констатуючого експерименту підтвердив припущення про те, що ПК майбутніх менеджерів СКС може мати різний ступінь виразності динамічності, їй властива неоднорідність темпів особистісного і професійного розвитку. Нами було виявлено чотири рівні сформованості професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС: високий, достатній, задовільний, низький. Визначено основні фактори формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери і проаналізовано їх діяльність як учасників навчального процесу у контексті модернізації вищої освіти. Зміст професійної підготовки студентів-майбутніх менеджерів СКС вищих навчальних закладів постає як нове динамічне утворення, обсяг і глибина якого визначаються суб'єктивними факторами.

10. Розроблено модель педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Моделлю передбачено також управління процесом формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Це управління є послідовною системою дій і включає такі фази: організаційно-підготовчу, координаційну, функціонування, поточного та підсумкового контролю. Розроблена модель відображає систему взаємопов'язаних між собою компонентів, узгодженість поставленої мети й отриманих результатів. Для неї характерні такі ознаки: цілеспрямованість процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; цілісність і взаємозв'язок усіх складових; структурованість компонентів системи; інтеграція цілеспрямованих і опосередкованих впливів на формування професійної управлінської компетентності; наявність реалізації складових системи; відкритість, адаптованість до умов формування професійної компетентності менеджерів СКС. споріднених спеціалізацій.

Комплекс взаємопов'язаних компонентів системи, інтеграція цілеспрямованого й опосередкованого впливів створюють єдине професійне управлінське поле, що забезпечує синергетичну дію на розвиток професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Унаслідок цього відбуваються позитивні перетворення в межах структурних її складових (змістової, особистісної і операційно-процесуальної). Розроблена модель перевірена в умовах функціонування системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС.

11. Експериментально перевірено ефективність змодельованої системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. Запроваджено авторські елективні спеціальні факультативні міжпредметні курси «Бренд-менеджмент у соціокультурній сфері», «Топ-менеджмент у соціокультурній сфері», «Коучінг-менеджмент у соціокультурній сфері», «Рейнжиніринг у соціокультурній сфері», «Програма наскрізної практичної підготовки менеджерів СКС». Ефективність розробленої методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС підтверджена педагогічним експериментом..

12. Розроблена методика формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації ВО є ефективною і сприяє підвищенню якості професійної підготовки фахівців-майбутніх менеджерів СКС, розвитку їх професійної спрямованості та самостійності у прийнятті управлінських рішень. Встановлено необхідність і можливість суттєвої перебудови навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах економіко-гуманітарного профілю шляхом використання і впровадження інноваційних освітніх технологій, через використання сучасних електронних освітніх ресурсів на засадах оптимізації змісту та методів навчання, підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів професійно орієнтованих дисциплін, реалізації принципів активізації навчального процесу.

13. Проведене дослідження дало змогу запропонувати такі практичні рекомендації для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації ВО: створити у вищих навчальних закладах економіко-гуманітарного профілю III-IV рівнів акредитації навчально-наукові центри для викладачів, студентів з метою сприяння гуманізації та гуманітаризації, навчально-виховного процесу, формування ціннісних стратегій у майбутніх менеджерів СКС в процесі засвоєння і виконання ними професійних дій; здійснювати підвищення кваліфікації викладачів професійно-орієнтованих дисциплін вищих навчальних закладів економіко-гуманітарного профілю I-IV рівнів акредитації на базі Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації ВО навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів. Подальшого вивчення потребують питання наступності в розвитку професійної компетентності – від допрофесійного, через професійний етапи і до стадії самостійної професійної діяльності майбутніх менеджерів СКС; вивчення зв'язків професійної компетентності з іншими метаіндивідуальними характеристиками професійності менеджерів СКС. Спеціального аналізу потребує визначення критеріїв оцінювання професійної діяльності менеджерів СКС у процесі виконання ними професійних дій.

Перспективним є також дослідження психолого-педагогічної природи професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, здійснення пошуку ефективних форм підвищення кваліфікації та перепідготовки управлінських кадрів у соціокультурній сфері, дослідження проблеми наступності професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у контексті модернізації ВО в умовах запровадження національної рамки кваліфікацій, обґрунтуванні професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС за різними профілями та спеціалізаціями на рівні освітніх стандартів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Локшин В.С. Формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти : монографія / В.С. Локшин. - Рівне: ТЗОВФірма «Овід», 2013. - 296 с.

Методичні рекомендації, програми

2. Методичні основи створення підручника нового покоління для ПТНЗ [методичні рекомендації] / А.Г. Гуралюк, О.В. Діденко, Г.В. Єльнікова, П.Г. Лузан, В.Т. Лозовецька, В.В. Юрженко, Л.С. Гуменна, М.Л. Росток, А.Б. Зуєва, І.М. Шупік, В.С. Локшин, В.Д. Швець / За наук. ред. Л.А. Карташової. – К.: Інститут ПТО НАПН України, 2014. – 80 с.

3. Локшин В.С. Програма наскрізної практичної підготовки менеджерів соціокультурної сфери / В.С. Локшин. – КНУКІМ, 2011. - У050я73п785. – 7 с.

4. Локшин В.С. Управління та розвиток персоналу(основні поняття) : Розвиток системи навчання на робочому місці / В.С. Локшин. - К: [Епморіан Profiles], 2011. – 72 с.

Статті у наукових фахових виданнях

5. Євтух М.Б. Психолого-педагогічні аспекти дистанційного навчання у вищому навчальному закладі / М.Б.Євтух, О.І.Скнар, В.С. Локшин // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 36. наук. праць - К. : Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2004. - Вип. 26. - С. 127-130.

6. Локшин В.С. Психолого-педагогічні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах / В.С. Локшин // Рідна школа. - 2005. - № 2 (901). - С. 22-26.

7. Євтух М.Б. Психолого-педагогічні засади підготовки фахівців з управління у соціокультурній сфері з урахуванням європейських стандартів / М.Б. Євтух, В.С. Локшин // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 36.наук.праць - К. : Видав. центр КНЛУ, НМАУ, 2005. - Вип. 29. - С. 240-243.

8. Локшин В.С. Професійна компетентність фахівців з управління в соціокультурній сфері як технологія модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Рідна школа. - 2006. - № 4 (915). - С. 45-50.

9. Локшин В.С. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної компетентності фахівців з управління соціокультурною сферою з урахуванням кар'єрного росту / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2009. - № 4 (51). - С. 54-59.

10. Локшин В.С. Психолого-педагогічні засади підготовки фахівців з управління в соціокультурній сфері в контексті європейських стандартів / В.С. Локшин // Вища освіта України. - 2009. - № 3. - С. 205-209.

11. Локшин В.С. Психолого-педагогічні основи формування професійно-компетентного фахівця з менеджменту соціокультурної сфери / В.С. Локшин // Проблеми сучасної педагогічної освіти. - 2010. - Вип. 28, ч. 2. - С. 111-116.

12. Локшин В.С. Формування професійних управлінських якостей менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 36.наук праць - К. : Видав. центр КНЛУ, НМАУ, 2010. - Вип.42. - С. 181-184.

13. Локшин В.С. Психолого-педагогічні засади підготовки менеджерів соціокультурної сфери в контексті управлінської еліти / В.С. Локшин // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. 36. наук праць - К.: Видав. центр КНЛУ, НМАУ, 2010. - Вип. 41. - С. 135-139.

14. Локшин В.С. Формування персонального бренду як складової професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери. / В.С. Локшин // Духовність особистості : 36 наук. пр. - Луганськ, 2010. - Вип. 5(40). - С. 142-149.

15. Локшин В.С. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери з інформаційної аналітики бізнес-процесів як технологія модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Духовність особистості : 36 наук. пр. - Луганськ, 2010. - Вип. 6(41). - С. 100-108.

16. Локшин В.С. Психолого-педагогічні основи формування професійної управлінської компетентності менеджерів соціокультурної сфери / В.С. Локшин // Вища освіта України. - 2010. - №3(38). - Темат. вип. - С. 400-406.

17. Локшин В.С. Формування професійної компетентності арт-менеджерів як складової підготовки фахівців з управління соціокультурною сферою у вищих навчальних закладах / В.С. Локшин // Наукові записки. - 2010. - К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. - Вип. 87. - С. 53-63. - Серія педагогічні та історичні науки.

18. Локшин В.С. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери в критеріальній системі якості вищої освіти / В.С. Локшин // Проблеми сучасної педагогічної освіти. - 2010. - Вип. 27. - Ч.1. - С. 160-166.

19. Локшин В.С. Формування компетентнісної моделі менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2010. - № 12 (71). - С. 27-33.

20. Локшин В.С. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери у ВНЗ / В.С. Локшин // Рідна школа. - 2010. - № 11(971). - С. 45-50.

21. Локшин В.С. Соціокультурна компетенція як фактор розвитку гуманітарної культури майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2011. - № 3 (74). - С. 47-49.
22. Локшин В.С. Формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери в контексті управлінської культури / В.С. Локшин // Вища освіта України. - 2011. - №3. - Т.2. - Темат. вип. IV. - С. 266-273.
23. Локшин В.С. Формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери з урахуванням ціннісних стратегій / В.С. Локшин // Гуманізація навчально-виховного процесу. - 36. наук. Праць. - Слов'янськ: СДПУ2011. - Вип. LV. - Ч.1. - 2011. - С.36-44.
24. Локшин В.С. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери в контексті феноменологічних складових понятійного апарату / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2011. - № 1(72). - С.59-66.
25. Локшин В.С. Формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери в контексті культурної політики держави / В.С. Локшин // Проблеми освіти: Наук. зб. - Інститут інноваційних технологій змісту освіти МОНМС. України. - 2011. - Вип. №68. - С.152-155.
26. Локшин. В.С. Психолого-педагогічні аспекти формування компетентнісного підходу професійної управлінської підготовки фахівців з менеджменту соціокультурної сфери / В.С. Локшин // Духовність особистості : 36. наук. праць. - Луганськ, 2011. - Вип. 2(43). - С. 80-87.
27. Локшин В.С. Формування професійної компетентності менеджерів СКС в контексті наскрізної практичної підготовки / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2011. - № 6 (77). - С. 104-108.
28. Локшин В.С. Психолого-педагогічні підходи вдосконалення професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери у контексті модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2011. - № 7 (78). - С. 123-126.
29. Локшин В.С. Психолого-педагогічні основи підготовки менеджерів соціокультурної сфери на основі компетентнісного підходу / В.С. Локшин // Молодь і ринок. - 2011. - № 8 (79). - С. 51-54.
30. Локшин В.С. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери з інформаційної аналітики бізнес-процесів як технологія модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Вища освіта України. - 2011. - №1. - Т. 2. - Темат. вип. IV. - С. 208-210.
31. Локшин В.С. Формування персонального бренду як складової професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери / В.С. Локшин // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. - 36. наук. праць - К. : Видав. центр КНЛУ, НМАУ, 2010. - Вип 43. - С. 208-210.
32. Локшин В.С. Психолого-педагогічні засади формування складових професійної управлінської компетентності в контексті національної рамки кваліфікації / В.С. Локшин // Наукові записки. - К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. - 2012. - Вип. 105. - С. 114-122. - Серія педагогічні та іст. науки.
33. Локшин В.С. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери як чинники системи менеджменту якості освіти / В.С. Локшин // Вища освіта України. - 2013. - №3(50).- Темат. вип. - С. 283-286.
34. Локшин В.С. Формування лідерських якостей майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті процесу модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Духовність особистості : 36. наук. праць. - Луганськ, 2013. - Вип.1(54). - С. 109-119.
35. Локшин В.С. Психолого-педагогические основы подготовки будущих менеджеров социокультурной сферы на основе компетентностного подхода / В.С. Локшин // Духовність особистості : 36. наук. праць. - Луганськ, 2013. - Вип. 4(57). - С. 105-113
36. Локшин В.С. Психолого-педагогические аспекты совершенствования профессиональной компетентности будущих менеджеров социокультурной сферы в контексте модернизации высшего образования / В.С. Локшин. - Прага: Vedecko vydavatelске centrum «Sociosfera-CZ». - 2013. - С.44-52.
37. Локшин В.С. Методологические основы формирования профессиональной компетентности менеджеров социокультурной деятельности / В.С. Локшин. - Прага: Vedecko vydavatelске centrum «Sociosfera-CZ». - 2013. - Ч.1. - С.122-127.
38. Локшин В.С. Формирование компетентностной модели системы профессиональной подготовки менеджеров социокультурной сферы в контексте модернизации высшего образования / В.С. Локшин. - Прага: Vedecko vydavatelске centrum «Sociosfera-CZ». - №4. - 2013. - С.125-131.
39. Локшин В.С. Психолого-педагогические аспекты совершенствования профессиональной компетентности будущих менеджеров социокультурной сферы в контексте модернизации высшего образования / В.С. Локшин // Известия Южного федерального университета. - 2013. - №10. - С.160-167. - Педагогические науки.
40. Локшин В.С. Впровадження основних наукових результатів в професійну підготовку менеджерів соціокультурної сфери в умовах євроінтеграції / В.С. Локшин // Проблемы современного педагогического образования: Серия: педагогика и психология. – Ялта, 2014. - Вып 46 (6). – С. 126-135.
41. Локшин В.С. Формування компетентнісної моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / ред. кол. В.С. Локшин; І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 2(9). – С. 233–247.
42. Локшин В.С. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті персонального бренду / В.С. Локшин, М.Б Євтух // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації : матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад.пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К. : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – С.114–119.
43. Локшин В.С. Перспективи професійного розвитку особистості майбутніх кваліфікованих робітників в контексті кар'єрного росту з урахуванням європейських стандартів / В.С. Локшин // Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів : матеріали методол. семінару 29 жовтня. 2014 р., м. Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад.пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – С. 115–120.
44. Локшин В.С. Міжкультурна компетентність менеджерів соціокультурної сфери як складова технології модернізації вищої освіти / В.С. Локшин // Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст

Матеріали II Міжнародного конгресу 16-18 жовтня 2013 р., м. Полтава : Збірник наукових праць. - Книга перша. – С.439–441.

Матеріали науково-практичної конференції

45. Локшин В.С. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери в критеріальній системі якості вищої освіти / В.С. Локшин // Менеджмент якості освіти і новітні технології навчання у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору : Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: МРТУ, 2010. - С. 129-131.

АНОТАЦІЇ

Локшин В.С. Професійна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. - Київ, 2015.

У дисертації здійснено дослідження теоретико-методологічних, психолого-педагогічних і методичних основ формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю – інваріантної характеристики, базового компонента їхньої професійної управлінської підготовки. Побудовано модель системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, охарактеризовано зміст їх професійної підготовки в процесі реалізації провідних професійних функцій, процес модернізації. Здійснено практичну інтерпретацію моделі у відповідних методиках, перевірена ефективність функціонування системи, виявлена позитивна динаміка формування професійної компетентності, що дозволяє використовувати розроблену систему в наскрізній практичній підготовці. Науково обґрунтовано сутність і структуру поняття «професійна компетентність менеджерів СКС», вперше подане його визначення. Розроблені критерії та методика діагностики рівнів сформованості професійної управлінської компетентності.

Ключові слова: професійна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної сфери, модель, система, толерантність, професійний такт.

Локшин В.С. Профессиональная компетентность будущих менеджеров социокультурной сферы в контексте модернизации высшего образования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. - Киев, 2015.

Диссертация содержит исследование теоретико-методологических, психолого-педагогических и методических основ проблемы формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров социокультурной сферы.

Мы исходим из того, что профессиональная компетентность является базовым, инвариантным компонентом и метаиндивидуальной характеристикой профессиональной подготовки будущих менеджеров социокультурной сферы. Она рассматривается как сложное полифункциональное и индивидуально-психологическое явление, которое формируется путем интеграции теоретической и сквозной практической подготовки будущих менеджеров социокультурной сферы, а также личностных качеств в осуществлении профессиональной деятельности.

Основными составляющими структуры понятия являются содержательная (когнитивная), личностная, операционно-процессуальная. Разработаны критерии и методика диагностики уровней формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров социокультурной сферы, сделаны выводы относительно кумулятивного, ступенчатого характера её развития. Креативно-прогностическое видение развития профессиональной компетентности будущих менеджеров социокультурной сферы позволило нам построить модель системы её формирования. Модель включает компоненты системы: социокультурный, предметный, профессионально-субъективный, представляющие собой психолого-педагогические условия и средства целенаправленного и опосредованного влияния на личность менеджера социокультурной сферы. Взаимодействие и взаимообогащение двух видов влияния создает особый социокультурный контекст профессиональной подготовки будущих менеджеров социокультурной сферы – единое профессиональное поле.

В работе подробно охарактеризована методика реализации двух видов влияния на формирование профессиональной компетентности, условия функционирования единого профессионального поля как ведущей тенденции подготовки будущих менеджеров социокультурной сферы. Модель отражает взаимосвязь между структурными компонентами системы, динамику процесса формирования, предполагает преобразования в процессе реализации поставленных целей и задач. Развитие профессиональной компетентности будущих менеджеров социокультурной сферы имеет ступенчатый характер и происходит в соответствии с такими стадиями: информационной, аксиологической, преобразовательной.

Эффективность использования экспериментальной системы на практике подтверждена позитивной динамикой развития профессиональной компетентности, что подтверждено качественно-количественными показателями её динамики. Возможность внедрения предложенной системы сквозной практической подготовки,

обусловлена разработанным программно-методическим обеспечением. В нашем исследовании указана возможность широкого использования разработанной системы с целью формирования профессиональной компетентности разных категорий менеджеров социокультурной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность будущих менеджеров социокультурной сферы, модель, система, единое профессиональное поле, толерантность.

Lokshin V.S. Professional competence in the sphere of socio-cultural context future manager's modernization of higher education – Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of doctor of pedagogical sciences, speciality 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – National Pedagogical University named after m.P.Dragomanov. – Kyiv, 2015.

The thesis contains a study of the theoretical-methodological, psycho-pedagogical and methodical bases of formation of professional competence of future managers the socio-cultural sphere.

The professional component of professional managerial competence is considered in the study as a socially important challenge from which depends the success of personality-centered approach to teaching, humanization of education.

The author believes that professional competence is a basic invariant feature and characteristic of metaindividual'noj training manager of the socio-cultural sphere.

In theses based on the genesis of ideas and methodological analysis of the problem developed concepts and terminology unit studies defined the nature and structure of the professional competence of the Manager of the socio-cultural sphere. It is regarded as a complex multifunctional and individually-psychological phenomenon that is formed by the integration of professional theoretical knowledge and practical skills of value orientations Manager socio-cultural spheres in the field of professional ethics and personal qualities, emotional value related to professional activities. Criteria and methods of diagnostics levels of formation of professional competence of future managers the socio-cultural sphere, conclusions are made regarding cumulative, graded nature of its development. Its primary source is the resolution of conflicts between personal and professional moral consciousness of the future managers of socio-cultural sphere, which is achieved through the integration of professional jobs in the special training and intensive practice. Creative-predictive vision of development of professional competence of future managers of socio-cultural scope made it possible to build a theoretical model of its formation. The system determines the features of professional training of socio-cultural sphere in performing their basic duties. The model includes components of the system: socio-cultural, professional and substantive, subjective, which constitutes a psycho-pedagogical conditions and means of targeting and mediated influence on the personality of the Manager of the socio-cultural sphere. Interaction and mutual enrichment of two types of powerhouses creates a special socio-cultural context of training future managers the socio-cultural sphere – a single ethical box.

Development of professional competence of future managers the socio-cultural sphere has stepped nature and, accordingly, there is pursuant to such stages: information, axiological, conversion). Efficiency of the pilot system in practice confirmed the positive dynamics of the development of professional competence that is qualitative-quantitative indicators of its dynamics.

The possibility of introducing the proposed end-to-end system of practical training was developed by the program-methodical providing (training system, scheme-a guide for self-assessment of the student's practical skills of choice, etc.).

The study indicated the possibility of wider use of the developed system to develop professionally

Keywords: professional competence of future primary, pedagogical ethics, pedagogical deontology, model, system, common professional field, tolerance.